

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Tilsynsrapport

Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

Hemsedal kommune – Hemsedal barne- og ungdomsskule

Sammendrag

Statsforvalteren i Oslo og Viken gjennomfører tilsyn med Hemsedal kommune og Hemsedal barne- og ungdomsskule. Temaet for tilsynet er skolemiljø. Tilsynet er en del av felles nasjonalt tilsyn 2018-2021.

Hovedpunkter i tilsynet er:

- Plikten til å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene.
- Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet.

Det overordnede formålet med tilsynet, er å kontrollere om kommunen oppfyller kravene i regelverket.

I tilsynet med skolen og kommunen kommer det frem at rektor involverer og sørger for at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø. Statsforvalteren vurderer at rektor i tillegg må bestemme en fremgangsmåte som innebærer at rektor etterprøver arbeidet med elevmedvirkning. Vi har konkludert med at rektor jobber for at alle som arbeider på skolen, praktiserer holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø og at rektor jobber for at lærerne fremmer en positiv samhandling i klassemiljøet.

Videre vurderer vi at skolen ikke oppfyller regelverket når det gjelder plikten til å gi elever og foreldre informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren. Dette gjelder også skolens informasjon til aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som omhandler det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å få informasjon om og uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Statsforvalteren mener rektor og skolen arbeider godt med å informere og involvere brukerutvalgene i arbeidet med skolemiljøet. Samtidig mener vi at rektor må sikre at brukerutvalgene blir tatt med i arbeidet så tidlig som mulig, slik at de får reell innflytelse.

Avdekkede regelverksbrudd

Statsforvalteren har i kapitlene 2 og 3 konstatert brudd på regelverket.

Kommunen må sørge for at skolen forebygger brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø for elevene ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene, jf. opplæringsloven §§ 9 A-8 første ledd og 9-1. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Kommunen må sørge for at skolen informerer elevene og foreldrene om rettighetene etter opplæringsloven kapittel 9 A, jf. opplæringsloven § 9 A-9 første ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Skolen gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren.

Kommunen må sørge for at skolen informerer og involverer aktuelle råd og utvalg i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-9, 9-1, 11-1a, og 11-5a og forvaltningsloven § 11. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.
- Rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet.
- Rektor sikrer at skolen tar elevrådet og foreldrerådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig.

Status på rapporten og veien videre

Kommunen mottok en foreløpig tilsynsrapport og har ikke uttalt seg innen fristen. Vi fatter derfor vedtak med pålegg om retting. **Kommunen har rettefrist til 06.05.2022.**

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1 Innledning.....	5
1.1 Kort om Hemsedal kommune	5
1.2 Tema for tilsynet.....	5
1.3 Om gjennomføringen av tilsynet.....	6
2 Plikten til å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene.....	7
2.1 Rettslige krav.....	7
2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner.....	7
3 Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet.....	11
3.1 Rettslige krav.....	11
3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner.....	12
4 Statsforvalterens reaksjoner	23
4.1 Pålegg om retting	23
4.2 Oppfølging av påleggene.....	23
5 Kommunen har rett til å klage	24
Vedlegg 1: Dokumentasjonsgrunnlaget	26

1 Innledning

Statsforvalteren fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 30. I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom Hemsedal kommune/Hemsedal barne- og ungdomsskule ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven. I tilsynet behandler vi personopplysninger. Les mer om vår behandling av personopplysninger på [www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/](http://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/tilsyn/).

1.1 Kort om Hemsedal kommune

Kommunen har tre barne- og ungdomsskoler med til sammen 312 elever. Hemsedal barne- og ungdomsskule er kommunens største skole med 203 elever. Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen) har gjennomført to tilsyn ved Hemsedal barne- og ungdomsskule tidligere, i 2011 og 2017, henholdsvis med tema skolemiljø og elevenes utbytte av opplæringen.

1.2 Tema for tilsynet

Felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet 2018-2021 omfatter følgende temaer: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen, skolebasert vurdering, tidlig innsats, spesialundervisning, skolemiljø, grunnskoleopplæring for voksne og videregående opplæring for voksne.

Temaet for dette tilsynet er skolemiljø:

1. Plikten til å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8 første ledd.
2. Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet, jf. opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

Vi har ikke sett på hvordan kommunen oppfyller andre krav i regelverket.

Formålet med tilsynet er å kontrollere om kommunen oppfyller kravene i regelverket knyttet til skolens plikt til å jobbe forebyggende og informere og involvere elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø, og slik bidra til økt rettssikkerhet for elevene.

1.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Statsforvalteren åpnet tilsyn med Hemsedal kommune i brev av 06.10.2020. Kommunen ble pålagt å levere dokumentasjon til oss. På grunn av pågående arbeid knyttet til samlokalisering og nybygg, ble fristen for kommunen til å sende inn dokumentasjon utsatt til 12.02.2021. Vi fikk i tillegg tilsendt dokumentasjonen fra kommunen den 22.02.2021 for å gjennomføre tilsynet. Den foreløpige tilsynsplanen ble sendt til kommunen den 04.10.2021. Kommunen fikk frist til å uttale seg innen 20.10.2021. Kommunen har ikke uttalt seg til rapporten, men vi har hatt muntlig kommunikasjon med skolen og kommunen om korreksjonspunktene. Kommunen er allerede i gang med å rette opp forhold som er avdekket og endre og justere allerede god praksis, slik at regelverket oppfylles.

I dette tilsynet har vi benyttet Utdanningsdirektoratets system for egenvurdering, RefLex, som informasjonsgrunnlag. RefLex ble utfylt av rektor, kontaktlærere og en gruppe andre pedagogisk ansatte, og det var lagt ved underlagsdokumentasjon til enkelte av svarene. Etter at vi åpnet tilsynet, har Utdanningsdirektoratet fjernet noen av spørsmålene i RefLex. Dette gjelder spørsmål om skolen evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg, basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte (RefLex 2.27 og 2.28). På bakgrunn av dette, er ikke disse spørsmålene lenger en del av Statsforvalterens undersøkelser og vurderinger i dette tilsynet.

Statsforvalteren har mottatt redegjørelse og dokumentasjon fra skolen som omfatter skolens arbeid for å motvirke mobbing, maler for tiltaksplan, om sosiale medier, elevsamtaler, temaplan for foreldremøter, trivselsplan m.m. Vi har også mottatt stillingsbeskrivelser for ulike funksjoner på skolen. Se egen liste over dokumentasjonen til slutt i rapporten.

Vi har i tillegg hentet informasjon fra kommunens hjemmeside, skolens hjemmeside (referat fra ulike råd og utvalg) og informasjon om kommunens deltakelse i Inkluderende barnehage- og skolemiljø 2018-2020.

Statsforvalterens vurderinger og konklusjoner i denne rapporten er basert på den skriftlige dokumentasjon fra skolen.

I denne rapporten presenterer vi våre vurderinger og konklusjoner.

2 Plikten til å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene

2.1 Rettslige krav

Plikten til å forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene

Rektor skal sikre at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-8 første ledd og 9-1. Elevene kan bli involvert gjennom for eksempel aktiviteter og dialog i hverdagen, og gjennom planlagte samtaler og møter. Hvordan elevene skal ta del i arbeidet, skal dere tilpasse til saken og elevenes alder og forutsetninger.

Rektor skal jobbe for at alle som arbeider på skolen, skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9-1. Rektor skal også jobbe for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet. For å få til dette må lærerne ha nødvendig kompetanse og tilstrekkelig tid. Skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, på trygghet og sosial tilhørighet. Arbeidet skal strekke seg lenger enn å hindre krenkelser, og det må omfatte holdninger, verdier, undervisningspraksis, relasjoner og ledelse.

2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

***Sikrer rektor at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø?* (RefLex 1.1)**

Statsforvalterens observasjoner

På spørsmålet i RefLex, om elevene involveres i arbeidet med å skape og opprettholde et trygt og godt skolemiljø, svarer rektor og de ansatte Ja. Rektor utdyper svaret ved å vise til at skolemiljø ofte er tema i elevrådet og i klassens time, og at alle klassene utarbeider trivselsregler/klasseregler ved starten av hvert skoleår. Skolen skriver at elevrådet også er med på vurderingen og refleksjonen i etterkant av større kartlegginger/undersøkelser. Elevrådet bringer deretter dette videre tilbake til klassene sine. Ansatte viser også til elevrådet og utarbeidelse av klasseregler, i svarene i RefLex.

På skolens hjemmeside står det listet opp hvilke råd og utvalg som er virksomme ved skolen, og det er vist til gjeldende regelverk. Utvalgene ved skolen består av Skolemiljøutvalget, Samarbeidsutvalget, Elevrådet og Foreldrerådet. Elevene er representert i de tre førstnevnte utvalgene. Referater fra møtene i de ulike utvalgene er lagt ut på skolens hjemmeside og datert frem til 07.09.2021.

Under tilsynet kontaktet Statsforvalteren skolen og etterspurte utfyllende informasjon eller dokumentasjon på skolens arbeid, tilknyttet råd og utvalg og utviklingstid. Den 22.02.2021 ettersendte rektor *årshjul for FAU, SU/SMU, elevråd, skuleutvikling og Prosjektplan for Inkluderande barnehage- og skulemiljø.*

Rektor skriver i redegjørelsen til Statsforvalteren den 04.02.2021, at skolen dette skoleåret har laget en rutine der elevrådet skal ha skolemiljø på sakslista til hvert møte. Statsforvalteren ser av referatene som er lagt ut fra elevrådet, at skolemiljø er tatt opp på alle møtene etter 13.11.2020. For SU er det referater som er datert 03.02.2020, 11.03.2020 og 25.11.2020, samt SUSMU 23.03.2021. Rektor skriver at skolen dette skoleåret har laget rutiner for å kartlegge elevenes skolemiljø ved bruk av *klassetrivsel.no* fire ganger i året. Det fremgår av *Årshjul til handlingsplan mot mobbing* at det skal gjennomføres klasseråd én gang hver måned, og at klasserådet skal evaluere tiltakene i planen hver vår. I planen er det utarbeidet en rekke aktiviteter som er bestemt på ulike trinn på forskjellige tidspunkt. Det inngår også flere aktiviteter som omfatter alle klasser og fellesarrangement.

Statsforvalterens vurderinger

Kontrollspørsmålet; *Sikrer rektor at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø?*, er utarbeidet på bakgrunn av oppl. § 9 A-3 om nulltoleranse og systematisk arbeid og § 9 A-8 om elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljøet. Dette skal sikre at alle elevene, tilpasset elevenes alder og forutsetninger, involveres i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. I RefLex og i metodehåndboken for tilsyn¹ (utarbeidet av Utdanningsdirektoratet, heretter forkortet til Udir), vises det til eksempler på dette arbeidet. Arbeidet beskrives som aktiviteter og dialog i hverdagen, gjennom planlagte samtaler og møter, og ved at det settes av tid til å arbeide med skolemiljø som et fast tema i klassens time, eller at det settes av tid til å lage klasseregler.

Statsforvalterens vurdering er derfor knyttet til om rektor sikrer dette arbeidet, ved at rektor har bestemt en fast fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet og i tillegg følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis. Kontrollspørsmålet er ikke uttømmende relatert til lovbestemmelsene, og Statsforvalterens vurdering under dette punktet tar ikke stilling til om rektor involverer elevene tidlig nok og i alle saker som angår skolemiljøet. Dette behandles senere i rapporten.

Rektor ettersendte dokumentasjon i tilsynet i februar 2021 og opplyste samtidig at skolen nylig hadde utarbeidet møtekalender og årshjul for råd og utvalg ved skolen. Statsforvalteren mener at slike planer for innholdsbestemmelse og gjennomføringen kan være en god måte for rektor til å følge opp arbeidet. Dokumentene ble produsert under tilsynet og har derfor ikke vært virksomme i hele perioden vi har gjennomført tilsynet. Dokumentasjonen fra skolen viser også at skolen har planer for og gjennomfører aktiviteter der elevene aktivt medvirker, og at skolen utarbeider klasseregler og setter av tid til klassemøter.

At rektor skal sikre at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at rektor må ha bestemt en fast fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet om at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø. Videre må skolen selv operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå frem, samtidig som det ikke foreligger et krav om at fremgangsmåten er skriftlig. Rektor må også følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

¹ Se <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/metode-for-tilsyn/>.

Statsforvalteren vurderer at skolen har dokumentert og vist at elevene og brukerutvalgene er aktive, og at de får medvirke i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Vi mener likevel at skolen ikke har dokumentert eller redegjort for en fremgangsmåte som viser at rektor etterprøver arbeidet med elevmedvirkning. En bestemt rutine ville i så fall ha omhandlet kontroll av valg av elevrådsrepresentanter og representanter til SU/SMU, gjennomføring av elevråd og SMU, gjennomføring av klassemøter, klasseaktiviteter mm.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor har vi kommet til at rektor ikke sikrer at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalterens konklusjon

Statsforvalteren mener rektor involverer og sørger for at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø.

Vi mener rektor ikke sikrer dette arbeidet ved en bestemt fremgangsmåte som viser at rektor etterprøver arbeidet med elevmedvirkning.

Regelverket er ikke oppfylt.

Jobber rektor for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø? (RefLex 1.3, 1.4)

Jobber rektor for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet? (RefLex 1.5, 1.6)

Statsforvalterens observasjoner

I RefLex svarer rektor Ja på spørsmålet *Jobber du for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø?*. Rektor viser til at skolen er i pulje 4 i Inkluderende barnehage og skolemiljø. Skolen har også deltatt i pulje 2.² Rektor skriver at dette har bidratt til at skolen har skolemiljø som fast tema, innhold og fokusområde i utviklingsarbeidet. Det samme spørsmålet besvares også positivt av alle de andre respondentene (ansatte). Rektor og andre ansatte svarer også bekreftende på spørsmålet i RefLex om rektor følger opp dersom en person som jobber på skolen, ikke praktiserer slike holdninger og verdier.

Videre svarer rektor Ja på spørsmålet *Gir du lærerne nødvendig tid og kompetanse for at de skal kunne fremme en positiv samhandling i klassemiljøet?*. Rektor viser til at det er satt av felles og fast trinntid (1 time/u) for alt personale på skolen. Denne tiden skal brukes på både klassemiljø og fagsamarbeid. I tillegg er det fast felles utviklingsarbeid (2 timer/u) der omtrent halve tiden går til skolemiljø og hvor klassemiljø er en viktig bit av arbeidet. Rektor og andre respondenter svarer at rektor følger opp med individuell veiledning fra skolens ledelse, i tilfeller der lærer ikke jobber for å fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Skolen har dokumentert arbeidet i *Årshjul med skuleutvikling 2020/2021, 2019/2020*. For høsten 2019 er det i utviklingstid beskrevet arbeid med skolens visjon (uke 36 med veilederkorpset),

² Hallingdal slår sammen kommuner og deler på deltakelsen.

arbeid med aktivitetsplikten (uke 39), inkluderende undervisning (uke 41), læringsmiljø og lærarrolla (uke 42 og 43), MOOC (uke 46, 47 og 48). I planen for våren er det vist til Elevundersøkelsen og handlingsplan til denne i trinntid (uke 2, 3, 4, 5 og 16).

I årshjulet for skoleåret (2020/2021) er det for høsten beskrevet «§ 9 A» (uke 34), psykisk helse (uke 42 og 43) og RefLex (uke 50). For våren står det oppført skolemiljø (uke 2, 3, 4, 5 og 7).

Skolen har skrevet at Hemsedal barne- og ungdomsskule denne våren har ekstern skolevurdering, og at veilederkorpset rettleider i arbeidet med å få et stabilt og godt læringsmiljø. I tillegg viser skolen til at det er et godt samarbeid med PPT, også på skolenivå, for å bedre læringsmiljøet generelt og i enkeltklasser spesielt. Det arbeides også med LINK til livet og livsmestring.

I årshjul til *Handlingsplan mot mobbing 2019/2020* har skolen beskrevet ulike forebyggende tiltak som gjennomføres på ulike tidspunkt i forskjellige grupper og klasser. Beskrivelsene spenner fra individuelle samtaler, hemmelig venn og film til organiserte turer og vennskapsuker. I temaplanen for foreldremøter er det også satt opp «§ 9 A» på flere klassetrinn. *Trivsel* er også tatt med som et fast punkt på skjema for elevsamtaler og for utviklingssamtaler. I skolens rutinebeskrivelser er det beskrevet at alle får informasjon og opplæring i trivselsplanen, at funn i utviklingssamtalene gjennomgås av rektor og kontaktlærer, og at rektor driver internkontroll. Ansvar for og oppfølging av elevenes psykososiale skolemiljø, er beskrevet i skolens stillingsbeskrivelser, både individuelt og gjennom arbeidet med *Handlingsplan mot mobbing*. I skolens reglement er det beskrevet holdninger og forventninger til elevene i beskrivelsen av orden og oppførsel. Skolen har også egne ordensregler.

Om Elevundersøkelsen

Statsforvalteren har i tilsynet hentet ut egen rapport fra Elevundersøkelsen. I Elevundersøkelsen, under indeks læringskultur, viser skolen en positiv trend de to siste årene med en økning fra 3,5 til 3,7 i snitt (alle elever). I tillegg er det en fremgang i indeks for elevdemokrati og medvirkning fra 3,2 til 3,6. Det er fortsatt mange elever som oppgir at de blir mobbet på skolen.

Statsforvalterens vurderinger

Vår undersøkelse omfatter om rektor sørger for at lærerne har nødvendig kompetanse, slik at de kan praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, og at de har tilstrekkelig tid til å jobbe på denne måten. Oppgaven er av en slik art at det er unaturlig med et krav om en fast fremgangsmåte.

Skolen og kommunen har gjort rede for at skolen prioriterer arbeidet med et trygt og godt skolemiljø, ved at det blant annet settes av fast fellestid og plantid til dette. I dette inngår også deltakelsen i Inkluderende barnehage- og skolemiljø og samarbeid med PPT og Veilederkorpset. Skolen har videre vist til systematisert bruk av Klassesetivsel, andre brukerundersøkelser og trivselsaktiviteter.

I overordnet del av læreplanen pekes det på at trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne (prinsipper for skolens praksis, overordnet del 3), i samarbeid med elevene. Det beskrives videre i faglitteraturen at relasjoner og samspill, samarbeid mellom

skolens ansatte og muligheter for kompetanseutvikling, har betydning for utviklingen av dette.³ Å etablere og vedlikeholde en god læringskultur og et positivt og trygt læringsfellesskap, krever kontinuerlig arbeid både på gruppe- og skolenivå.

Statsforvalteren mener skolen viser at den setter av tid til arbeidet med skolemiljø, søker kompetansehevende tiltak og at arbeidet organiseres i et samarbeid mellom ansatte og eksterne. Den har også beskrevet at enkelte klasser/trinn følges opp blant annet ved samarbeid med PPT. Undersøkelsene våre i dette tilsynet er metodisk begrenset til skriftlig dokumentasjon og skolens redegjørelse.

Vi har ikke mottatt dokumentasjon fra skolen som viser innholdet i skolens samarbeid med andre instanser om skolemiljø, eller på hvilken måte veiledningen eller den ervervede kompetansen brukes av de ansatte for å styrke egen praksis, eller for å foreta nødvendige endringer. Det er derfor vanskelig for oss å slå fast om skolens organisering og oppfølging av utviklingsarbeidet leder til at den ansatte konkret og kunnskapsbasert, med utgangspunkt i den enkeltes arbeid med elevene, utvikler ledelseskompetanse i læringsfellesskapet med kolleger, og praktiserer holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Vi mener likevel at skolens ledelse, gjennom det beskrevne arbeidet, gir retning og tilrettelegging for lærernes læring og utvikling, og at rektor derfor jobber for at lærerne fremmer en positiv samhandling i klassemiljøet.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor jobber for at alle som arbeider på skolen, praktiserer holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø.

Rektor jobber for at lærerne fremmer en positiv samhandling i klassemiljøet.

Regelverket er oppfylt.

3 Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet

3.1 Rettslige krav

Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet

Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til statsforvalteren, jf. opplæringsloven § 9 A-9 første ledd. Dere må gi informasjonen på en måte og i et omfang som gjør at elevene og foreldrene kan ivareta sine rettigheter etter loven.

Rektor skal sikre at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon, som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf.

³ Se <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/klasseledelse/#>.

forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven §§ 9 A-9 tredje ledd og 9-1. Rektor skal i tillegg sikre at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. Hvilke råd og utvalg som er aktuelle, varierer etter skoletype.

Rektor skal sikre at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, jf. opplæringsloven §§ 9 A-9 tredje ledd og 9-1. Skolen må selv ta initiativet til å orientere rådene og utvalgene når ny relevant informasjon er tilgjengelig eller har kommet frem. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at dere ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner.

Aktuelle råd og utvalg skal så tidlig som mulig bli tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak, jf. opplæringsloven § 9 A-9 tredje ledd. Dette må skje tidlig nok til at de får en reell innflytelse.

3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

Gir skolen elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren? (RefLex 2.3, 2.4)

Statsforvalterens observasjoner

På spørsmål i RefLex om skolen gir elevene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren, svarer rektor og flere av de ansatte ja. Rektor svarer at hun informerer de ansatte på planleggingsdag før skolestart i august, og foresatte på alle foreldremøtene i september og oktober. I tillegg svarer rektor at kontaktlærerne har plikt til å informere elevene snarest etter oppstart av nytt skoleår. Noen av de ansatte svarer nei på dette spørsmålet i RefLex.

På samme spørsmål i Reflex om skolen gir foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren, svarer rektor og de fleste av de ansatte ja. Svarene er ikke begrunnet, med unntak av én som svarer at dette er tema på hvert eneste foreldremøte. Noen ansatte har ikke besvart spørsmålet.

Det er ikke vedlagt dokumentasjon som er direkte knyttet til rektor og de ansattes svar på disse spørsmålene i RefLex. I sin generelle dokumentasjon som skolen har innsendt, er dokumentet *Årshjul til handlingsplan mot mobbing* vedlagt. Denne er datert 17.10.2017. I overskriften fremgår det at dokumentet gjelder for skoleåret 2019/2020, selv om planen er signert av nåværende rektor som først tok over 01.08.2020. Det er derfor uklart for oss om dokumentet er produsert i etterkant av skoleåret 2019/2020 og hvor lenge punktene som er beskrevet i dokumentet har vært praktisert.

I denne planen er det satt opp «Gjennomgang av 9a» og «Handlingsplan mot mobbing» i august i alle klasser. Det er ikke beskrevet i ytterligere grad i dokumentasjonen hvilken informasjon knyttet til skolemiljø som er blitt gitt. Det fremgår heller ikke om det er slik at elevene får informasjon om at de kan melde sak til statsforvalteren, i denne gjennomgangen i august. I skolens dokumentasjon er det lagt ved lysbilder fra en PowerPoint-presentasjon som er tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets hjemmesider (*Nulltoleranse mobbing – nytt regelverk om*

skolemiljø).⁴ Denne inneholder kort informasjon om skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til statsforvalteren. Det er ikke beskrevet om det er denne informasjonen som gis på foreldremøter og/eller i klassene.

I dokumentet *Foreldremøter temaplan* datert 24.04.2019, er det satt opp at «9a» og «Handlingsplan mot mobbing» skal gjennomgås på 5.- 10. trinn på høsten. I referat fra FAU den 23.09.2019, står det også at «Paragraf 9 A» er tatt opp på alle foreldremøtene.

Skolen har lagt ved dokumentet *Trivselsplan for å sikre elevane eit godt psykososialt miljø på Hemsedal barne- og ungdomsskule*. Det er beskrevet at dette er vedtatt i SU/SMU den 19.06.2018. I kapittel 3 i dette dokumentet fremgår det informasjon om «opplæringslova §9a». Her er det blant annet vist til «Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker.» Videre fremgår det at det gis informasjon om elevers og foreldres muligheter til å klage på skolemiljøet på foreldremøter på høsten. Det vises også til informasjon på hjemmesiden.

På skolens hjemmeside ser vi at denne trivselsplanen ligger tilgjengelig under punktet «Planar, lovar og reglar». Under samme overskrift ligger også *Handlingsplan mot mobbing* der det på side 9 er vist til oppl. § 9 A-6, håndhevingsordningen og elevenes og foresattes rett til å melde saken til Fylkesmannen. I punktet «Nytt regelverk om skulemiljø» er det lenket til Utdanningsdirektoratets rundskriv om skolemiljø.⁵ I dette rundskrivet finnes det informasjon om hva skolen skal gjøre hvis en elev ikke har det trygt og godt på skolen, og om elever og foreldres mulighet til å melde saken til statsforvalteren.

Statsforvalterens vurderinger

Som en del av det forebyggende arbeidet, ligger skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre. I opplæringsloven § 9 A-9 står det at skolen skal informere elever og foreldre om rettighetene i kapittel 9 A. Skolen skal informere om aktivitetsplikten og om retten til å melde saken til statsforvalteren. Regelen skal sikre at elever og foreldre kan vurdere om rettighetene er oppfylt. Det er ikke fastsatt krav til tidspunkt eller form for informasjon, men det kan være nødvendig å gi slik informasjon flere ganger i løpet av et skoleår.⁶

Informasjonen må gjøres tilgjengelig for alle. Den må gis på en forståelig måte og skolen må vurdere om det er behov for tolk. Elevene har etter bestemmelsen den samme retten som foreldrene til å vite om aktivitetsplikten og om muligheten for å melde saken til statsforvalteren.

Basert på svarene i RefLex og dokumentasjonen som foreligger, ser Statsforvalteren at det i noen planer er beskrevet at informasjon om aktivitetsplikten og retten til å melde sak til statsforvalteren, skal gjennomgås med foresatte på foreldremøter på høsten. Vi ser av svarene i RefLex at rektor skriver at kontaktlærerne har plikt til å informere elevene snarest etter oppstart

⁴ Denne presentasjonen er nå oppdatert og er tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets hjemmesider:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/informasjon-til-foreldre/>.

⁵ Se <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017>.

⁶ Dette fremgår av forarbeidene til loven, Prop. 57 L (2016–2017) punkt 8.4.4: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-57-l-20162017/id2539013/?ch=8#kap8-4-4>.

av nytt skoleår. Her er det imidlertid ikke helt samsvar med hva de ansatte har svart i RefLex. Vi kan ikke se at det er tydelig beskrevet hvilken informasjon som blir gitt til elevene.

Videre er det ikke beskrevet i dokumentasjonen hvordan elevene og foreldrene får informasjon om retten til å melde en sak til statsforvalteren. Med unntak av presentasjonen fra Utdanningsdirektoratet, kommer det ikke tydelig frem hvilken informasjon som er blitt gitt og til hvem. Videre fremgår det ikke om det er informasjonen fra denne presentasjonen som har blitt gitt til både elever og foreldre. Skolen har vedlagt en mal for aktivitetsplan i sin dokumentasjon. Her fremgår ikke informasjon om retten til å melde en sak til statsforvalteren. Når det gjelder informasjonen som er tilgjengelig på skolens hjemmeside, er denne noe gjemt. Det er derfor uklart for Statsforvalteren om informasjonen er lett tilgjengelig for elevene og foreldrene.

Det fremgår ikke tydelig av skolens dokumentasjon hvilken informasjon som har blitt gitt om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren. Videre er det uklart for oss hvor lenge skolen har hatt denne praksisen for å sørge for at informasjonen er kjent.

Statsforvalteren viser igjen til lovens forarbeider hvor det fremgår at skolen må gi informasjonen på en måte og i et omfang som gjør at elevene og foreldrene kan ivareta sine rettigheter etter loven. Elevene og foreldrene skal få nok informasjon til å kunne vurdere om elevens rettigheter er oppfylt, og hvordan de kan gå fram for å sikre at elevenes rettigheter oppfylles. Skolene forutsettes å gi informasjonen til elever og foreldre i egnet form og på egnede tidspunkter, slik at formålet med informasjonsplikten blir oppfylt. Det kan for eksempel være riktig å gi informasjon flere ganger i året, i konkrete situasjoner og ved henvendelser om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 8.4.4.

Med bakgrunn i dokumentasjonen som foreligger, kan vi ikke se at skolens praksis, slik den er beskrevet, viser at skolen gir elever og foreldre informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren.

Vi gjør ellers oppmerksom på at Fylkesmannen skiftet navn til Statsforvalteren fra og med 01.01.2021.

Statsforvalterens konklusjon

Det er ikke sannsynliggjort at skolen gir elever og foreldre informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren.

Regelverket er ikke oppfylt.

Sikrer rektor at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet? (RefLex 2.5, 2.6)

Statsforvalterens observasjoner

I RefLex svarer de fleste av respondentene ja på spørsmålet om rektor følger opp at skolen informerer aktuelle råd og utvalg, om deres rett til innsyn i dokumentasjonen som gjelder det

systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Noen svarer nei eller har ikke besvart spørsmålet. Rektor svarer at FAU/foreldrene blir informert på høstens første foreldremøte og at SU og SMU blir informert på møte i løpet av skoleåret. Elevrådet blir informert av sine kontaktlærere og blir påminnet på elevrådsmøter. Noen svarer ja, og viser til at rektor gjør dette på foreldremøtet, FAU, SU og i elevrådet. Andre svarer ja, under forutsetning av at det gjelder FAU og SU.

På spørsmål om rektor følger opp at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet, svarer de fleste ja. Svarene er ikke begrunnet ytterligere. Noen svarer nei, og viser til at de aldri har opplevd behovet.

Det er ikke vedlagt dokumentasjon som er direkte knyttet til noen av disse svarene i RefLex. Rektor skriver i redegjørelsen til Statsforvalteren datert 04.02.2021, at skolen dette skoleåret har laget en rutine der elevrådet skal ha skolemiljø på sakslista til hvert møte. Rektor viser til at de vil ha elevenes stemme inn i alle saker der det er mulig når det gjelder skolemiljø. En slik rutine er ikke vedlagt skolens dokumentasjon. Vi ser likevel av ettersendt dokumentasjon og dokumentet *Årshjul elevråd HBU 2020/2021* at punktet «Læringsmiljø/trivsel i klassene» er satt opp hver måned elevrådet skal ha møter. Statsforvalteren kan se at en slik praksis kan bidra til at elevrådet får vite at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

I samme oversendelse av dokumentasjon som rektor har ettersendt, er det vedlagt et dokument kalt *Årshjul FAU, SU/SMU*. Dette er ikke datert, og det er uklart hvilken periode dette årshjulet gjelder for. I kolonnen for oktober står det at skolemiljøutvalget skal arbeide for en aktiv deltagelse fra elever, foresatte og skolen i arbeidet med skolemiljøutvalget. Videre fremgår det at utvalget har rett til å uttale seg om arbeidet med skolemiljøet. I samme dokument er fire av FAUs oppgaver beskrevet. Her fremgår det at FAU skal medvirke til at foreldre tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø både for opplæring og trivsel. Videre fremgår det at skolemiljøutvalget (SMU) skal jobbe for å øke deltagelsen fra elever, foresatte og skolen i arbeidet med skolemiljøet. Hensikten med skolemiljøutvalget er å sikre at skolen har et systematisk arbeid for et godt skolemiljø.

Skolen har vedlagt referater fra møter i elevrådet den 22.09.2020 og 04.12.2020 i sin dokumentasjon til Statsforvalteren. På skolens hjemmeside ligger det i tillegg referater fra møter i elevrådet som er datert 16.01.2020, 13.11.2020 og 17.11.2020, 16.02.2021 og 07.09.2021. Statsforvalteren ser av referatene fra elevrådet som er tilgjengelig for oss at tema og spørsmål om skolemiljø er tatt opp i større grad i møtene skoleåret 2020/2021 sammenlignet med tidligere skoleår. I ett av møtene har også rektor deltatt og fått direkte innspill fra elevrådsrepresentantene på spørsmål rundt skolemiljøet, deriblant konflikthåndtering og opplevelse av forskjellbehandling fra de voksne på skolen.

Statsforvalterens vurderinger

Rektor skal sikre at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og videre at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. For at aktuelle råd og utvalg ved skolen skal ha en reell mulighet til å uttale seg i alle saker som angår skolemiljøet, må rektor sikre at råd og utvalg har innsyn i og kjennskap til aktuelle saker. I dette ligger det et krav om at

rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for skolemiljøet. Rektor må følge opp at de som skal gjøre dette, gir slik informasjon i praksis.

Statsforvalteren kan ikke se av dokumentasjonen som foreligger, at de aktuelle rådene eller utvalgene noen gang har bedt om innsyn i dokumentasjon som gjelder skolemiljøet. I RefLex er det vist til at informasjon om retten til innsyn blir gitt til «FAU/foreldrene» på høstens første foreldremøte, og at SU og SMU blir informert på møte i løpet av skoleåret. Videre svarer rektor at elevrådet blir informert av sine kontaktlærere og at de blir påminnet i elevrådsmøter. Slik vi forstår svarene i RefLex, innebærer fremgangsmåten at informasjon om retten til innsyn skal gis i møter med de aktuelle utvalgene. Statsforvalteren kan imidlertid ikke se av det som foreligger av referater eller planer/årshjul, at informasjon om retten til å be om innsyn er blitt gitt. For at utvalgene skal kunne be om innsyn, vil det etter vår vurdering være en forutsetning at de har fått informasjon om denne retten.

Når det gjelder elevrådet, vurderer vi at initiativet til å søke informasjon om aktuelle saker og innsyn i disse, ikke kan pålegges elevene alene. Elevenes alder og sammensetning tatt i betraktning, påligger det derfor skolen og rektor et utvidet ansvar for å fremlegge disse sakene for elevene, tilpasset deres behov.

Statsforvalteren ser ellers av dokumentasjonen at elevengasjementet er stort og at brukerutvalgene er aktive. Vi ser også at utvalgene har fått uttale seg om noen saker som berører skolemiljøet.

Basert på dokumentasjonen som foreligger, kan vi imidlertid ikke se at det er bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for skolemiljøet. Videre kan vi ikke se at denne fremgangsmåten er fulgt opp i praksis.

Statsforvalterens konklusjon

Det er ikke sannsynliggjort at rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Regelverket er ikke oppfylt.

Sikrer rektor at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet?

(RefLex 2.8, 2.11, 2.13)

Statsforvalterens observasjoner

På spørsmål i RefLex om skolen informerer elevrådet om alt som er viktig for skolemiljøet, svarer flere av de ansatte ja. Rektor svarer nei og begrunner dette med at det ikke alltid er slik at elevrådet blir informert om klassemiljø saker som igjen påvirker skolemiljøet. Hun viser til at ikke alle saker er så "åpne" at det går an, men at i de tilfellene det er mulig å informere, gjør de det.

På spørsmål i RefLex om skolen informerer foreldrerådet eller FAU om alt som er viktig for skolemiljøet, svarer rektor og de fleste av de ansatte ja. Én har ikke besvart spørsmålet. Svarene er ikke begrunnet.

På spørsmål i RefLex om skolen informerer samarbeidsutvalget om alt som er viktig for skolemiljøet, svarer rektor og flere av de ansatte ja. Noen har svart nei eller ikke besvart spørsmålet eller vist til at de håper/forventer at det skjer.

Det er ikke vedlagt dokumentasjon som er direkte knyttet til noen av disse svarene i RefLex.

I dokumentasjonen som rektor har ettersendt, er det som nevnt vedlagt et dokument kalt *Årshjul FAU, SU/SMU*. Dette er ikke datert, og det er uklart hvilken periode dette årshjulet gjelder for. I kolonnen for oktober står det at skolemiljøutvalget skal arbeide for en aktiv deltagelse fra elever, foresatte og skolen i arbeidet med skolemiljøutvalget. Videre fremgår det at utvalget har rett til å uttale seg om arbeidet med skolemiljøet. I samme dokument står det under FAUs oppgaver, at de skal medvirke til at foresatte tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. I dokumentet *Årshjul elevråd HBU 2020/2021* er punktene «Gjennomgang av 9a» og «Læringsmiljø/trivsel i klassene» satt opp i august. Sistnevnte er også et punkt som er satt opp på planen for de påfølgende månedene.

Statsforvalterens vurderinger

Under dette punktet undersøker vi om rektor informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, samtidig som vi vurderer om rektor sikrer dette arbeidet, ved at rektor har bestemt en fast fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet og i tillegg følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Tidligere i rapporten (pkt. 2.2), har vi vist til Udirs uttalelser om hva elevmedvirkning kan være. Her beskrives dette som aktiviteter og dialog i hverdagen, gjennom planlagte samtaler og møter, og ved at det settes av tid til å arbeide med skolemiljø som et fast tema i klassens time eller at det settes av tid til å lage klasseregler. Senere i rapporten, under siste vurderingspunkt, har vi vist til Kunnskapsdepartementets delegering⁷ og FUGs (Foreldreutvalget for grunnskoleopplæringen) innspill til hva utvalgene kan snakke med skolen om⁸. Der nevnes, som eksempler, skolemiljø (psykososialt, inne, ute), resultater og undersøkelser, skoleutvikling, høringer om politiske forslag om nærmiljøet, skolen, trafikkikkerhet og andre forhold, økonomi og ressursbruk, strategiske planer og prioriteringer.

I tilsynet har Statsforvalteren lest alle tilgjengelige referater fra brukerutvalgene på skolen. Vi har under pkt. 3.2, vist til hovedpunkter i referatene. Statsforvalteren erfarer at brukerorganene ved skolen er aktive, og at rektor selv eller ved delegering, deltar i arbeidet. I tillegg ser vi av sakene som er nevnt, at mangfoldet er stort og svarer godt relatert til kravet i regelverket. Under tilsynet ettersendte også rektor utkast til årshjul for FAU og SUSMU som videre skulle behandles i brukerorganene. I årshjulet (forslaget) er det for oktober satt opp forslag til aktuelle saker for SU og SMU som omfatter skolens planer, budsjett mm. Aktuelle saker for SMU er beskrevet på

⁷ Se <https://www.regjeringen.no/no/dep/kd/org/etater-og-virksomheter/underliggende-etater/foreldreutvalget-for-grunnskolen/id426532/>.

⁸ Se <http://www.fug.no/hva-skal-vi-samarbeide-om.468063.no.html>.

overordnet nivå. Vi ser at rektors initiativ til å utarbeide et årshjul er i tråd med blant annet anbefalingene fra FUG. Her foreslår de at det lages et årshjul for de ulike utvalgene, slik at de kan planlegge de faste aktivitetene som skal skje gjennom året, og at det da blir lettere å følge opp og huske på det utvalget skal gjøre.

Rektor svarer i RefLex at rutineene på dette området må forbedres. I redegjørelsen til Statsforvalteren datert 04.02.2021, skriver rektor at skolen dette skoleåret har laget en rutine der elevrådet skal ha skolemiljø på sakslista til hvert møte. Rektor viser til at de vil ha elevenes stemme inn i alle saker der det er mulig, når det gjelder skolemiljø. Statsforvalteren kan se at en slik praksis kan bidra til at elevrådet får vite at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. En innarbeidet rutine eller et fullstendig årshjul er ikke vedlagt skolens dokumentasjon.

På bakgrunn av dette mener Statsforvalteren at skolen har igangsatt et viktig og riktig arbeid, men at regelverket på tilsynstidspunktet ikke er oppfylt.

Statsforvalterens konklusjon

Det er ikke sannsynliggjort at rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet.

Regelverket er ikke oppfylt.

Sikrer rektor at skolen tar elevrådet og foreldrerådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig? (RefLex 2.9, 2.12, 2.14 og 2.19)

Statsforvalterens observasjoner

I *Trivselsplan for å sikre elevene et godt psykososialt miljø på HBU*, har skolen beskrevet at den har andre rutiner ut over *Årshjul for trivsel*. Her beskrives bl.a. at elever og foresatte får informasjon om *Trivselsplanen* hver høst, at Elevundersøkelsen blir tatt opp i personalet, FAU og skolemiljøutvalget hver vår, og at skolen evaluerer sitt forbyggende og holdningsskapende arbeid i alle brukerorgan.

I skolens redegjørelse har skolen lagt ved temaplan for foreldremøter, fordelt på trinn høst og vår, datert 24.04.2019. Skolen skriver at temaplanen er veiledende og kan justeres ved behov. Her kommer det frem at skolemiljø og skolens systematiske arbeid rundt dette tas opp på foreldremøtene, blant annet skolens plan mot mobbing.

I dokumentasjonen, under *Råd og utvalg*, har skolen beskrevet lovhjemmelen for utvalgene, mandat og oppgaver for utvalgene og beskrevet den aktuelle sammensetningen av utvalgene for inneværende skoleår. Her står det også om deres rett til å uttale seg om saker som angår dem. Videre er det referert til endringer i skoledriften knyttet til koronasituasjonen, Nasjonale prøver på 8. trinn og om videre prosess i byggingen av ny skole, om fremdrift, utearealer og involvering.

I skolens *Årshjul til handlingsplan mot mobbing, Plan for forebygging av mobbing 2019/20* (oppdatert 17.10.2017), har skolen skrevet at planen er utarbeidet av elever, foreldre og lærere for å synliggjøre skolens arbeid for å forebygge mobbing. I planen er det skissert en rekke aktiviteter og gjøremål, satt tidspunkt for gjennomføring og merket av for hvem tiltaket gjelder.

På skolens hjemmeside er det lagt ut møtereferater fra elevråd, FAU og SU. For tidsrommet januar til desember 2020, er det lagt ut referat fra elevråd datert 16.01.2020, 13.11.2020 og 17.11.2020. Skolen har i tillegg sendt inn referater for elevrådsmøter 22.09.2020 og 04.12.2020. For FAU er det lagt ut referat datert 27.01.2020, 03.09.2020 og 02.11.2020. For SU er det referater som er datert 03.02.2020, 11.03.2020 og 25.11.2020. For tidsrommet frem til sommeren 2021 er det på hjemmesiden publisert referater fra elevrådet 16.02.2021, FAU 20.01.2021 og 21.04.2021, samt SUSMU 23.03.2021. Hjemmesiden er nylig oppdatert med referat fra elevrådet, datert 07.09.2021.

I referatet fra FAU-møtet den 03.09.2020 vises det til at det ikke er gjennomført møter i FAU siden 27.01.2020, på grunn av korona. Referatet inneholder derfor en del oppsummerings- og informasjonspunkter og forberedelser av agenda for neste møte.

I referatet fra FAU den 27.01.2020 er det gitt informasjon fra skolen om Elevundersøkelsen, elevrådsaker og byggesak. Det er referert fra sak om 17. mai, om skoletinget (planlagt møte den 13.02.2020), og under eventuelt er det informert om FAU-sammensetning, foreldremøter, tilstandsrapport og foreldreundersøkelsen.

I referatene fra FAU refereres det til den 02.11.2020, at skolen har informert om funn fra Ungdata, om pågående tilsyn og om status på HBU. Det vises også til utvalgenes involvering i tegningene til ny skole. Videre refereres det til arbeidet for et godt skole-hjemsamarbeid og FAUs rolle ved skolemiljøsaker.

I referatet fra SUSMU den 03.02.2020 er det referatført orienteringssaker fra FAU, elevråd og rektor. Det er i tillegg behandlet én sak; Skoletinget 13.02. Informasjonen fra skolen omhandler fravær og Foreldreundersøkelsen.

Det er gjennomført et møte i SUSMU den 11.03.2020. I referatet står det om endringer i FAUs sammensetning, gjennomføringen av Foreldreundersøkelsen og om at FAU ønsker et innsatsteam for et godt læringsmiljø, samt at det utarbeides et årshjul og at informasjonen fra skolen styrkes.

I møtereferatet fra SU den 25.11.2020 er det beskrevet en utfordring i miljøet som «roasting» og hvordan skolen og elevene har reagert på dette. Det også vist til aktuelle nyheter om «Ung data»-undersøkelsen som viser til utfordrende miljø på skolen. I tillegg er det referert til varselet om tilsyn fra Statsforvalteren og om skolens involvering av veilederkorpset. Det er også referert til at skole-hjemsamarbeidet er viktig, og at saker om skolemiljøet meldes til rektor.

I referatet fra møtet i SU/SMU den 23.03.2021 er skolemiljø behandlet som egen sak. Det er beskrevet informasjon om Veiledningskorpset, resultatgjennomgang fra Elevundersøkelsen, gjennomføring av Ungdata og pågående tilsyn. I tillegg fremgår det at rektor la frem et utkast til årshjul for FAU/SU.

I Elevrådsreferatet fra 16.01.2020, er det gjennomgang av punkter for pågående tilsyn ved skolen og miljørettet helsevern. Elevrådet ble konstituert i møtet den 22.09.2020. I referatet står det også om forventningene til Elevrådet og at elevene ønsker svar på saker som blir tatt opp.

I Elevrådsreferat fra 17.11.2020, er det drøftet aktuelle elevarrangement (juleball) og saker fra trinnene (organisering av skoledagen, logistikk), bruk av PC og mobil, utstyr i klasserom, konflikthåndtering og utearealet på ny skole,

I referatet fra Elevrådet den 13.11.2020 blir det som kom frem i avisartikkelen i oktober, diskutert. Skolen skriver i referatet om fysiske utfordringer på nåværende skole og behovet for en ny skole, og vektlegger innholdet om at elever opplever at voksne har ulik konflikthåndtering og forskjellsbehandler. På møtet den 16.02.2021 er skolemiljøet behandlet som egen sak, og i referatet kommer det frem ulike synspunkt og forslag fra elevene.

I skolens dokumentasjon som ble sendt inn i etterkant, har skolen utarbeidet et årshjul for elevrådet der det er skissert elevrådsmøter hver måned, med oppstart i uke 36. I planen er det nevnt saker som skal behandles. Disse er i hovedsak orientering om felles trivselsaktiviteter for trinn og skolen og aktuelle saker som meldes fra klassemøtene.

Skolen deltar også i Ungdata-undersøkelsen og Elevundersøkelsen. I tillegg deltar skolen i pulje 4 i Inkluderende barnehage- og skolemiljø.

I *Prosjektplan for inkluderende barnehage- og skolemiljø 2020-2021*, er det skrevet at FAU-representant deltar i styringsgruppen for kommunen, og at barn/elever og foresatte involveres i utviklingsarbeidet.

I RefLex (2.9) svarer ansatte og rektor ulikt på spørsmålet om elevrådet så tidlig som mulig blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Ansatte har svart bekreftende på spørsmål om SUSMU og FAU så tidlig som mulig blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Rektor svarer at rutinene på dette området må forbedres. Under tilsynet ettersendte som nevnt rektor utkast til årshjul for FAU og SUSMU, som skulle behandles videre i brukerorganene. I årshjulet (forslaget) er det for oktober satt opp forslag til aktuelle saker for SU og SMU som omfatter skolens planer, budsjett mm. Aktuelle saker for SMU er beskrevet på overordnet nivå.

Skolen skriver at det i skoleåret 2020/2021 er laget en rutine for å kartlegge elevmiljøet med Klassetrivsel.no, fire ganger per år. Det er i tillegg utarbeidet en rutine for at Elevrådet skal ha skolemiljø på sakslista på hvert møte. I årshjul for Elevrådet 2020-2021 er det beskrevet møtetidspunkter (ukehenvisning) og aktuelle saker. Læringsmiljø/trivsel i klassene er satt opp som fast punkt i alle møtene. Skolen skriver videre at den ønsker å delta i Trivselslederprogrammet for å gjøre friminuttene bedre og mer forutsigbare for elevene.

Skolen har utarbeidet en *Plan for forebygging av mobbing 2019/2020* i samarbeid med elever, foresatte og lærere ved skolen. I planen beskrives det ulike gjøremål som; Enkeltsamtaler med sosiallærer etter avtale, Klasseråd, gjennomgang av «§ 9 A» og «Handlingsplan mot mobbing», Års-evaluering av tiltak i handlingsplanen mfl. Gjøremålene er tidfestet og plassert på trinn.

Skolen har utarbeidet en temaplan for foreldremøter, datert 24.04.2019. I planen er det satt opp tema, trinn, termin og frist for gjennomføring. Skolen har utarbeidet egen mal for elevsamtale og utviklingssamtale.

Skolens dokumentasjon inneholder også *Trivselsplan for å sikre elevane eit godt psykososialt miljø på Hbu* som er vedtatt i SU/SMU 19.06.2018. Planen inneholder *Rutiner som kan avdekke mobbing*

og krenkende atferd, og viser blant annet til elevsamtaler, utviklingssamtaler og undersøkelser. Det er angitt tidspunkt og ansvarlig for gjennomføringen. Planen inneholder i tillegg punktet *Skolen har følgende rutiner utover årshjulet for trivsel*, der det beskrives ulike gjøremål, tidspunkt for gjennomføring og ansvarlig.

I *Stillingsinnhold for kontaktlærer* (datert 02.03.2015) står det punktvis ansvarsområder for den ansatte. Kontaktlærer har blant annet ansvaret for det psykososiale arbeidsmiljøet i klassen, for å ta opp saker fra elevråd i klasseråd og gjennomføre aktiviteter i tråd med «handlingsplan mot mobbing». I *Stillingsinnhold for sosialpedagogisk rådgjevar* (datert 24.04.2019) står det at denne har et spesielt ansvar for å ivareta skolens handlingsplan knyttet til «opplæringsloven § 9 A». Det er også, under hovedoppgaver, vist til at sosialpedagogisk rådgiver skal delta i skolens arbeid med *Handlingsplan mot mobbing* og ha ansvaret for revideringen av årshjulet. Denne skal også være elevrådskontakt.

Statsforvalterens vurderinger

Statsforvalteren har under kapittel 2, pkt. 2.2 i denne rapporten skrevet at rektor ikke sikrer at elevene får delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø. Vi har vist til at kontrollspørsmålet ikke er uttømmende relatert til lovbestemmelsene og at Statsforvalteren under kapittel 3, pkt 3.2 vurderer dette ytterligere. Det betyr at vi nå vurderer om rektor har en bestemt fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig, slik at de får en reell innflytelse. Dette skjer i tillegg til at aktuelle råd og utvalg holdes informert om alt som er viktig for skolemiljøet og at de skal holdes oppdatert om skolemiljøtiltak. I og med at det må være viktig for skolemiljøet, må ikke råd og utvalg informeres om alle små ting, men skolen må selv ta initiativ til å orientere råd og utvalg når aktuell informasjon kommer frem. Hvilke organ som er aktuelle å ta med i arbeidet, varierer etter skoletype.

At skolen så tidlig som mulig tar brukerorganene med i arbeidet med skolemiljøtiltak er viktig for at de skal få en reell innflytelse på arbeidet. Statsforvalteren viser til Kunnskapsdepartementets delegering⁹ og FUGs (Foreldreutvalget for grunnskoleopplæringen) innspill til hva utvalgene kan snakke med skolen om¹⁰, der det nevnes skolemiljø (psykososialt, inne, ute), resultater og undersøkelser, skoleutvikling, høringer om politiske forslag om nærmiljøet, skolen, trafiksikkerhet og andre forhold, økonomi og ressursbruk, strategisk planer og prioriteringer som eksempler. FUG foreslår videre at det lages et årshjul for de ulike utvalgene, slik at de kan planlegge de faste aktivitetene som skal skje gjennom året, og at det da blir lettere å følge opp og huske på det utvalget skal gjøre.

Rektor skriver i redegjørelsen til Statsforvalteren den 04.02.2021 at skolen dette skoleåret har laget en rutine der elevrådet skal ha skolemiljø på sakslista til hvert møte. Statsforvalteren ser av referatene som er lagt ut fra Elevrådet dette skoleåret, at skolemiljø er tatt opp på møtene. Rektor skriver også at skolen dette skoleåret har laget rutiner på å kartlegge elevenes skolemiljø ved bruk av *klassetrivsel.no* fire ganger i året. I *Årshjul til handlingsplan mot mobbing* står det at det skal gjennomføres klasseråd en gang hver måned og at klasserådet skal evaluere tiltakene i

⁹ Se <https://www.regjeringen.no/no/dep/kd/org/etater-og-virksomheter/underliggende-etater/foreldreutvalget-for-grunnskolen/id426532/>.

¹⁰ Se <http://www.fug.no/hva-skal-vi-samarbeide-om.468063.no.html>.

planen hver vår. I planen er det utarbeidet en rekke aktiviteter som er bestemt på ulike trinn på ulike tidspunkt. Det inngår også flere aktiviteter som omfatter alle klasser og fellesarrangement. Flere av disse speiles også i referatene fra Elevrådet.

I redegjørelsen til skolen, og i Statsforvalterens gjennomgang av referatene fra brukerutvalgene, kommer det frem at skolen/rektor informerer utvalgene om saker som angår skolemiljøet. Dette være seg informasjon om koronasituasjonen, prøvegjennomføring, prosessen rundt ny skole, skoletinget, brukerundersøkelser, skole-hjemsamarbeid, gjennomgang av skolens trivselsplan, plan for forebygging av mobbing mm.

Under tilsynet ettersendte også rektor som nevnt utkast til årshjul for FAU og SUSMU, som skulle behandles videre i brukerorganene. I årshjulet (forslaget) er det for oktober satt opp forslag til aktuelle saker for SU og SMU som omfatter skolens planer, budsjett mm. Aktuelle saker for SMU er beskrevet på overordnet nivå.

Statsforvalteren mener at rektor, gjennom planer og delegert ansvar, har en fremgangsmåte for at aktuelle råd og utvalg blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Rutinen er nå tydeligere ved at rektor har utarbeidet et årshjul der sykliske gjøremål/saker kommer frem. En måte rektor skal sikre at brukerutvalgene tas tidlig med i arbeidet, er å sikre at brukerorganene operasjonaliseres tidlig etter skolestart og at dette gjøres innenfor kravet på tre uker. Dette er per i dag ikke dokumentert.

I gjennomgangen av referatene fra Elevrådet og foreldrerådet (FAU) savner Statsforvalteren å kunne følge saksgangen fra et arbeid/tiltak fremmes, til det er drøftet og forankret i skolens planer. Et eksempel på dette er initiering og planlegging av Elevundersøkelsen, evalueringen av funnene og videre prosess i å utarbeide tiltak. Likeledes står ønske om å delta i Trivselslederprogrammet nevnt i dokumentasjonen fra skolen, uten at det fremkommer når eller på hvilken måte brukerutvalgene er eller har vært med i arbeidet med dette. Det er på samme måte uklart for Statsforvalteren hvordan prosessen med å få Veilederkorpset inn på skolen har vært og på hvilken måte brukerutvalgene har fått uttale seg. På samme måte går det ikke frem av skolens dokumentasjon hvordan brukerorganene er involvert i prosessen med å opprette det systematiske samarbeidet med PPT Nedre Hallingdal.

Vår vurdering er da sammenfattende av punkt 2.2 og 3.2; At rektor og skolen arbeider godt med å informere og involvere brukerutvalgene i arbeidet med skolemiljøet. I denne vurderingen legger vi også vekt på at rektor har initiert og igangsatt et arbeid med å utarbeide årshjul for brukerutvalgene som et ledd i rektors sikring av at elever og foreldre får informasjon om og involveres i saker som omhandler skolemiljøet. I lys av dokumentasjonen og svarene i RefLex er likevel vår konklusjon at skolen ikke sikrer at brukerutvalgene involveres i arbeidet med skolemiljøet. Ankepunktet vårt er om skolens rutine, på tilsynstidspunktet, tydelig nok sikrer at organene involveres tidlig nok i prosessen, i alle aktuelle saker, for at innflytelsen skal være reell.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor og skolen arbeider godt med å informere og involvere brukerutvalgene i arbeidet med skolemiljøet.

Rektor har ikke bestemt en fremgangsmåte som sikrer at brukerutvalgene blir tatt med i arbeidet så tidlig som mulig, slik at de får reell innflytelse.

Regelverket er ikke oppfylt.

4 Statsforvalterens reaksjoner

4.1 Pålegg om retting

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at kommunen ikke oppfylder regelverket på alle områder. Vi pålegger kommunen å rette opp følgende, jf. kommuneloven § 30-4:

Kommunen må sørge for at skolen forebygger brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø for elevene ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene, jf. opplæringsloven §§ 9 A-8 første ledd og 9-1. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Kommunen må sørge for at skolen informerer elevene og foreldrene om rettighetene etter opplæringsloven kapittel 9 A, jf. opplæringsloven § 9 A-9 første ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Skolen gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til statsforvalteren.

Kommunen må sørge for at skolen informerer og involverer aktuelle råd og utvalg i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-9, 9-1, 11-1a, og 11-5a og forvaltningsloven § 11. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.
- Rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet.
- Rektor sikrer at skolen tar elevrådet og foreldrerådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig.

4.2 Oppfølging av påleggene

Kommunen skal iverksette tiltak for å rette brudd på regelverket umiddelbart. Når påleggene er rettet, skal kommunen erklære at retting er gjennomført og redegjøre for hvordan det har blitt rettet.

Frist for innsending er **06.05.2022**. Vi vil ikke avslutte tilsynet før kommunen, gjennom erklæringen og redegjørelsen, har vist at påleggene er rettet.

5 Kommunen har rett til å klage

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Kommunen kan klage på enkeltvedtaket.

Hvis kommunen klager, må det gjøres innen tre uker. Fristen gjelder fra beskjed om brevet har kommet frem til kommunen, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Kommunen sender klagen til oss. Vi har muligheten til å omgjøre vedtaket. Hvis vi ikke er enig med kommunen, sender vi klagen til Utdanningsdirektoratet som avgjør saken.

Kommunen kan be om at vi ikke setter i verk vedtaket før klagefristen er ute, eller klagen er endelig avgjort av Utdanningsdirektoratet, jf. forvaltningsloven § 42.

Kommunen er part i saken og har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Oslo, 02.02.2022

Stein Olav Febakke, tilsynsleder
fungerende seksjonssjef

Christine Skorstad
seniorrådgiver

Monica Elin Lillebø
rådgiver

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | sfovpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/ov

Vedlegg 1: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter ble benyttet under utføringen av tilsynet:

- RefLex, Skolemiljø: Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre
Vedlegg;
- Kommentarer vedrørende RefLex
- Årshjul til handlingsplan mot mobbing
- Maler og presentasjoner;
 - Tiltaksplan for å sikre et trygt og godt skolemiljø
 - Spørreundersøkelse om sosiale medier
 - Trygg bruk, Medietilsynet
 - Elevsamtale
 - Utviklingssamtale
 - Roller i elevrådet
 - Nytt regelverk - Udir
- Foreldremøter temaplan
- Trivselsplan for å sikre elevane eit godt psykososialt miljø på Hemsedal barne- og ungdomsskule
- Råd og utval
- Referater fra møter i SU, Elevrådet, FAU
- Stillingsinnhald for fagarbeider/assistent
- Stillingsinnhald for faglærer
- Stillingsinnhald for inspektør
- Stillingsinnhald konsulent/sekretær
- Stillingsinnhald for kontaktlærer
- Stillinginnhald for rektor
- Stillingsinnhald for yrkes- og utdanningsrådgjevar
- Stillingsinnhald for sosialpedagogisk rådgjevar
- Om orden og åtferd
- Ordensreglar for Hemsedal barne- og ungdomsskule

Dokumenter sendt 22.02.2021:

- Årshjul FAU, SU/SMU
- Årshjul elevråd
- Årshjul skuleutvikling 2020-21 samt 2019-20
- Plan for inkluderande barnehage- og skulemiljø 2018-2020 i Hallingdal
- Prosjektplan for inkluderande miljø i barnehage og skule